

BNP problematiskt som välfärdsåtgång under pandemin

Dagens Industri den 29 april 2022

Har svenskarna det bättre i dag än före pandemin? Om man ser marknadsvärdet av det som produceras i landet som ett bra mått på välfärd är svaret ja. Fastän BNP per capita föll kraftigt under 2020 (-3,6 procent), skedde en ökning 2021 (+4,4 procent) som mer än kompenserade för nedgången. Fortsatt tillväxt är att förvänta i år.

Det är förstås bra att tillväxten återkommer, men vi menar att BNP per capita är (extra) problematiskt som mått på välfärd under pandemin. Därför är det svårt att utvärdera välfärdseffekterna av pandemin genom att se på BNP-siffrornas utveckling.

Vari består då problemet? För att BNP per capita rimligen ska kunna säga något om välfärd behöver måttet reflektera det nationalekonomer kallar preferenstillfredsställelse. Vi blir tillfredsställda av att köpa de varor och tjänster vi mest eftertraktar, vilket förstås förutsätter att de produceras och tillhandahålls på marknaden. Under pandemin har dock två fenomen försämrat kopplingen mellan våra ekonomiska val och preferenstillfredsställelse. Dels regleringar/rekommendationer av olika slag som har omöjliggjort, fördyrat eller försvårat viss konsumtion; dels "den epidemiologiska verkligheten" och den rädsla för att bli smittade som har fått människor att ändra sitt beteende jämfört med en situation utan Covid. I ett sådant läge har det många eftertraktar mest ratats till förmån för sparande eller konsumtion som ger lägre tillfredsställelse.

För att ge ett exempel. En person som hade planerat att spendera 25 000 kr på restaurangbesök under året men som inte gjorde det använde istället pengarna för att köpa hemmabio. Eftersom personen utan pandemi skulle ha valt restaurangerna framför hemmabion, indikerar det att trots att samma summa spenderades blev konsumenten mindre tillfredsställd av densamma.

När pandemin kommenteras hänvisas ofta just till BNP-utvecklingen och återhämtningen 2021–22. Utan att beakta vår poäng riskerar en sådan analys att ge en bristfällig förståelse av pandemins välfärdseffekter. Folk spenderar och företag producerar, ja – men vad spenderar folk på? Reflekterar produktionen och utbudet det de mest av allt vill ha – eller det de vill ha inom ramen för de legala eller psykologiska restriktioner som utesluter en lång rad konsumtionsalternativ? Svaret är, menar vi, det senare, vilket gör återhämtningen mindre imponerande. I takt med att restriktioner tas bort och människors rädsla avtar kommer kopplingen mellan BNP och välfärd stärkas, vilket vi hälsar med tillfredsställelse.

Niclas Berggren

Christian Bjørnskov